

УДК 343.140.02

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.68>

ВИНЯТКИ З КОНЦЕПЦІЇ «ПЛОДІВ ОТРУЄНОГО ДЕРЕВА»: ЗАСТОСУВАННЯ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Юхименко К.А.,

студентка IV курсу

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Тітко І.А.,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін,

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

<https://orcid.org/0000-0003-4126-6967>

Юхименко К.А., Тітко І.А. Винятки з концепції «плодів отруєного дерева»: застосування у судовій практиці.

Стаття розкриває та деталізує твердження про деабсолютизацію концепції «плодів отруєного дерева» на основі сучасних наукових розробок та судової практики Верховного Суду (України), правових позицій Європейського суду з прав людини і Верховного Суду США. Виокремлено основні правила-винятки: «незалежного джерела», «неминучого виявлення», «очищення від бруду», «нешкідливої помилки» та «виключення доброчесності», сформованих під впливом англо-саксонської правової системи та розвинених у низці рішень національних судів України. Проаналізовано сутність кожного з названих винятків з огляду на міжнародний історичний екскурс та сучасну правозастосовну практику різних судових інстанцій. Висвітлено проблему відсутності єдності у сприйнятті вказаних винятків як на прикладному, так і на доктринальному рівні через їх генезу, невизначеність застосування у національному кримінальному процесі та запропоновано шляхи її вирішення. Зазначено, що Верховний Суд (України) сприймає прогресивний іноземний досвід, у тому числі крізь призму винятків «плодів отруєного дерева», однак у кореляції з особливостями національної правової системи.

Доведено, що застосування правил-винятків потребує ретельного дослідження з урахуванням обставин конкретної ситуації, оскільки спрямовуючий вплив на національні суди повинні мати міжнародні стандарти дотримання прав і свобод людини. Водночас, їхнє необґрунтоване використання може призвести до порушення прав і свобод особи у процесі кримінального провадження та до несправедливого судового розгляду в цілому.

Аргументовано, що винятки із правила «плодів отруєного дерева» є виправданими за умо-

ви, що вони служать компенсаторними механізмами задля забезпечення справедливості судового розгляду як міжнародного стандарту.

Водночас, проведений нами аналіз судової практики та наукових джерел дає підстави стверджувати, що, на відміну від самої концепції «плодів отруєного дерева», винятки із неї не характеризуються єдністю у сприйнятті та застосуванні як на прикладному, так і на доктринальному рівні.

Ключові слова: доктрина «плодів отруєного дерева», винятки, недопустимість доказу, кримінальний процес, практика Верховного Суду, Європейський суд з прав людини, справедливий суд.

Yukhymenko K.A., Titko I.A. Exceptions to the concept of «fruit of the poisonous tree»: application in judicial practice.

The article discloses and details the statement about the desabsolutization of the concept based on modern scientific developments and judicial practice of the Supreme Court (Ukraine), legal positions of the European Court of Human Rights and the Supreme Court of the United States. The main rules-exceptions: «independent source», «inavitable discovery», «purged taint», «harmless error» and «good-faith exception» formed under the influence of the Anglo-Saxon legal system are highlighted. The essence of each of them is analyzed in view of the international historical excursion and the modern law enforcement practice of different courts. The problem of the lack of unity in the perception of the specified exceptions at both the applied and the doctrinal level due to their genesis, the uncertainty of their application in the national criminal process is highlighted, and ways to solve it are proposed. It is noted that the Supreme Court (of Ukraine) actively borrows progressive foreign experience, including

through the prism of «fruit of the poisonous tree» exceptions, but in correlation with the peculiarities of the national legal system.

It has been proven that their use requires careful research taking into account the circumstances of a specific case, because international standards of observance of human rights and freedoms should have a guiding influence on national courts. At the same time their unjustified use can lead to a violation of the rights and freedoms of a person in the process of criminal proceedings and to an unfair trial, in general.

It has been argued that exceptions to the «fruit of the poisonous tree» rule are justified as long as they serve as compensatory mechanisms to ensure the fairness of the trial as an international standard.

At the same time, our analysis of judicial practice and scientific sources provides grounds for asserting that, unlike the very concept of «fruits of the poisonous tree», exceptions to it are not characterized by unity in perception and application at both the applied and doctrinal levels.

Key words: «fruits of the poisonous tree» doctrine, exceptions, inadmissibility of evidence, criminal process, practice of the Supreme Court, European Court of Human Rights, fair trial.

Постановка проблеми. Закріплюючи можливість визнання доказів недопустимими на основі правила «плодів отруєного дерева» (недопустимими є будь-які докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини – ч. 1 ст. 87 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), законодавець України, водночас, не встановлює будь-яких винятків з цієї концепції. Проте, як свідчить національна судова практика, а також практика міжнародних та зарубіжних судових інституцій, зазначена доктрина все ж не є абсолютною, а відтак містить низку винятків, зокрема: «незалежного джерела», «очищенню від бруду», «нешкідливої помилки», «неминучого виявлення», «виключення добросовісності». Водночас, з огляду на прецедентний характер формування цих правил-винятків та їх більшою мірою зарубіжне походження, застосування у національній судовій практиці України зазначених виключень із правила «плодів отруєного дерева» подекуди є ускладненим й неоднозначним, що власне й зумовлює актуальність цього дослідження.

Стан опрацювання проблематики. Питанню допустимості доказів крізь призму доктрини «плодів отруєного дерева» присвячували свої наукові праці О.В. Бабаєва, І.Л. Беспалько, В.В. Вапнярчук, О.М. Дроздов, О.В. Дроздова, О.В. Капліна, С.О. Ковальчук, Г.Р. Крет, М.О. Меркулов, А.В. Панова, М.М. Стоянов,

Ю.В. Циганюк, О.Г. Шило, О.Г. Яновська та ін. Водночас, проблематика винятків із усталеної у практиці концепції все ще залишається фрагментарно дослідженою і дискусійною, що у свою чергу створює перспективу подальших наукових розробок у цьому напрямі.

Метою статті є аналіз винятків із концепції «плодів отруєного дерева» з огляду на правові висновки національних, міжнародних та зарубіжних судів, з метою забезпечення їх правильного розуміння у науковій площині, а також підвищення ефективності застосування у процесі кримінального процесуального доказування.

Виклад основного матеріалу. Варто відмітити, що Верховний Суд США, який сформував концепцію «плодів отруєного дерева» у Рішенні «Сільверторн Ламбер Ко. проти Сполучених Штатів» (*Silverthorne Lumber Co. v. United States*), також виокремив і перший виняток – правило «незалежного джерела». Його сутність полягає у можливості використання в доказуванні інформації, яка першочергово була виявлена в процесі або внаслідок незаконних процесуальних дій, але пізніше продубльована із незалежних джерел, не пов'язаних, із порушенням законного порядку [1]. Крім того, Верховний Суд США додав, що коли оскаржувані докази були законно отримані через інше джерело, незалежне від протиправної діяльності поліції, то виключення таких доказів поставило б правоохоронні органи в гірше становище, ніж вони були б за відсутності відповідного порушення [2].

Втілення цього винятку можна прослідкувати й у практиці Верховного Суду (України). При цьому, як слушно зазначає О.Г. Яновська, досліджуючи практику ВП ВС щодо перегляду рішень за виключними обставинами з підстави, передбаченої п. 2 ч. 3 ст. 459 КПК, неможливо залишити поза увагою тісний зв'язок між застосуванням принципу *restitutio in integrum* та доктриною заборони використання «плодів отруєного дерева» [3].

До прикладу, Рішенням у справі «Алахвердян проти України» від 16.04.2019 р. (Заява № 12224/09), Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) визначив порушення норм підпункту «с» п. 1, 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція). Так, національні суди обґрунтували свої вироки посилаючись, на явку з повинною, отриману під примусом і проведення із заявником цього ж дня відтворення обстановки і обставин події у процесуальному статусі свідка, хоча були наявні фактичні і юридичні підстави пред'явити йому обвинувачення, крім того слідчі дії проводилися без захисника, хоча його участь відповідно до норм КПК України була обов'язковою [4]. Переглядаючи дану справу, Велика

Палата Верховного Суду (далі – ВП ВС) у Постанові від 13.11.2019 р. у справі № 1-07/07 зазначила, що обов'язковим критерієм допустимості доказів є спосіб їх одержання, що ґрунтується на дотриманні визначеного законом порядку. Тому є недопустимими доказами явка з повинною заявника, протокол відтворення обстановки і обставин події від за його участю як свідка та інші похідні від них докази, які у свою чергу підлягають виключенню з судових рішень. Проте, виключення з вироку й ухвали зазначених доказів не впливає на законність і обґрунтованість висновків суду в частині визнання Особа_1 винуватим у вчиненні злочинів, за які його засуджено, кримінально-правової кваліфікації його дій та призначення покарання. Відповідні висновки ґрунтуються на сукупності інших доказів, зміст яких докладно наведено у вироку і які були досліджені в судовому засіданні, ретельно перевірені й оцінені судом відповідно до вимог статті 67 КПК 1960 року [5].

Схожа позиція була висловлена ВП ВС й у Постанові від 06.07.2021 р., у справі № 1-7/2010, де було зазначено, що нівелювання доказового значення явки з повинною засудженого, відібраної в результаті неспростованих фактів жорстокого поводження, в умовах порушення права на захист і позбавлення свободи у позапроцесуальний спосіб не ставить під сумнів правильності висновків суду щодо визнання його винуватим. У цій справі покладені в основу вироку свідчення Особа_3 та Особа_2 як підозрюваних, показання в судовому засіданні потерпілої та свідка, результати експертних досліджень і дані всіх інших документів, крім протоколу явки з повинною, не мають ні прямого, ні опосередкованого зв'язку з установленними ЄСПЛ порушеннями конвенційних прав заявника [6].

Таким чином, у вищезазначених правових позиціях ВП ВС використовує правило «незалежного джерела», що призводить до виключення із судових рішень недопустимих доказів та похідних від них, але з посиланням на інші докази, які не мають жодного зв'язку із порушеннями, констатованими судовими інстанціями.

Взаємопов'язаним із винятком «незалежного джерела» є правило «неминучого виявлення» («inevitable discovery»), однак вони є якісно різними. Зокрема, концепція «неминучого виявлення» застосовується у разі, коли первинне джерело доказів було отримано всупереч закону, однак цей доказ та похідні від нього приймаються до розгляду, якщо сторона обвинувачення зможе довести, що оспорювана інформація «неминуче була б одержана у спосіб, передбачений законом» [7]. Вперше, зазначений виняток був сформований у справі Нікс проти Вільямса (Nix v. Williams), де Верховний Суд США зазначив: «якщо звинувачення може

встановити за переважаючими доказами, що інформація в кінцевому рахунку або неминуче була б виявлена законними засобами ... тоді для обґрунтування утримання від їх визнання допустимими існує так мало причин, що докази повинні бути прийняті. Все що менше цього, суперечить логіці, досвіду і здоровому глузду. Таким чином, у цій справі, незважаючи на те, що тіло жертви було знайдене внаслідок заяв, наданих підозрюваним з порушенням його права на захист, докази слід вважати допустимими, оскільки тіло було б «неминуче виявленим», навіть без показань Вільямса в ході масового пошуку, який проводився працівниками поліції у той самий час [2].

Вказаний виняток також став предметом дослідження та дискусій у Рішенні ЄСПЛ «Светіна проти Словенії» від 22.05.2018 р. (Заява № 38059/13). Справа стосувалася громадянина Словенії, якого визнали винним у вбивстві за обтяжуючих обставин, використовуючи інформацію про дзвінки та текстові повідомлення з телефонів жертви та заявника, що були одержані без судового дозволу. Ця інформація стала також підґрунтям для проведення інших слідчих дій, зокрема, обшуків будинку та автомобіля підозрюваного, судових експертиз, в ході яких були здобуті докази причетності до вбивства [8].

Зрештою, пан Светіна звернувся до національних судів з проханням виключення доказів, отриманих внаслідок перевірки його мобільного телефону у незаконний спосіб та із порушенням його права на приватне спілкування. У даному випадку заявник зміг оскаржити законність проведення перевірки його мобільного телефону і допустимість відповідних доказів під час змагальної процедури в суді першої інстанції і у своїх доводах для апеляції. Справді, суть його скарги полягає в незгоді з правовою оцінкою національних судів щодо допустимості доказів, яка в основному ґрунтується на думці, що докази, отримані при незаконній перевірці або обшуку, але які були б неминуче виявлені навіть за відсутності такої перевірки, можуть бути допущені до кримінальної справи. При цьому, дана незгода стосується питання тлумачення національного законодавства, що в основному має вирішуватися національними судами. Таким чином, Суд не робить ніякого висновку щодо відповідності «доктрини неминучого виявлення» вимогам Конвенції. Суд також зазначає, що, хоча і можливо, що дані, отримані незаконним чином із мобільного телефону заявника, відіграли певну роль на початковому етапі розгляду, що призвів до арешту заявника, вони не використовувалися як докази під час судового розгляду. ЄСПЛ зазначає, що засудження заявника ґрунтувалося на ряді інших інкримінуючих до-

казів, не пов'язаних із незаконно отриманими даними [8].

У контексті дослідження вказаного винятку заслуговує на увагу окрема думка судді ЄСПЛ Пауло Пінто де Альбукерке, який зазначив, що концепція «неминучого виявлення» суперечить духу Конвенції та прецедентній практиці Суду. До того ж, ані незаконні первинні докази, ані похідні від них, не можуть бути збережені, із припущенням, що вони були б виявлені у майбутньому. Таке словосполучення за своєю сутністю вказує на ймовірний характер, а не на впевненість у твердженні, що докази були б знайдені альтернативними законними методами. А тому, визначеність, необхідна цій доктрині є лише абстрактною [8].

Водночас, як зауважує суддя, у цій справі варто було б застосувати інше правило – «очищеної плями («очищення від бруду»), оскільки навіть беручи до уваги аргумент, що перевірка телефону сприяла виявленню записів зв'язку між заявником і жертвою, можна вважати, що порушення, пов'язане з перевіркою телефону, пізніше було виправлене, оскільки заявник зізнався, що знав жертву і переїхав її [8; див. також: 9, с. 67].

Зокрема, виняток на який вказав суддя ЄСПЛ, дійсно знайшов своє втілення у національній та зарубіжній судовій практиці і застосовується, коли стався розрив причинно-наслідкового ланцюга, що пов'язує протиправні методи розслідування і засудження особи, а також у випадку застосування компенсаторних процесуальних механізмів захисту порушених прав [7]. У справі «Нардон проти Сполучених Штатів» (Nardone v. United States) 1939 року, Верховний Суд США вперше сформував зазначене правило, вказавши, що докази, отримані завдяки прослуховуванню в порушення Закону про зв'язок 1934 року, є неприпустимими, а також усі інші докази, отримані завдяки цим відомостям. Однак, щоб спрацював такий механізм, повинен бути доведений причинно-наслідковий зв'язок між первинними незаконними доказами та похідними, однак в цій справі він став настільки ослабленим, що розвіяв тінь сумніву [10].

Концепт «очищення від бруду» використано, до прикладу, у Постанові ВС від 09.09.2020 р. у справі № 1-27/10. Так, Рішенням у справі «Сіянко проти України» від 09.02.2020 р. (Заява № 52571/11), ЄСПЛ констатував порушення п. 1 та підпункт «с» п. 3 ст. 6 Конвенції, оскільки заявник надав явку з повинною за відсутності захисника, і саме ці показання дозволили отримати інші додаткові докази які були використані у справі проти нього та стали базисом при винесенні обвинувального вироку [11]. У свою чергу ВП ВС наголосила на тому, що характер та результати слідчих дій за участю заявника та його

захисника, під час яких були надані підтверджуючі та більш деталізовані свідчення щодо обставин та обстановки скоєння інкримінованих особі злочинів, інші докази винуватості заявника свідчать про застосування процесуальних компенсаторних механізмів, які «очищують від бруду» порушення права заявника на захист у цій справі і дають підстави для повноцінного використання всієї сукупності отриманих доказів за винятком свідчень, наданих у явках з повинною [12]. Таким чином, фактично стався розрив причинно-наслідкового зв'язку між порушенням, про яке зазначив ЄСПЛ, та засудженням особи.

Також практика сформувала ще один виняток – «нешкідливої помилки» («harmless-errog»), який застосовується у випадку, коли допущені помилки при збиранні чи дослідженні доказів не зашкодили справедливому судовому розгляду. Зокрема, Верховний Суд у Постанові від 27.10.2021 р. у справі № 668/69/16-к виходив із того, що концепція «плодів отруєного дерева» не є абсолютною, а критерії допустимості доказів обумовлюють диференційований порядок вирішення питання щодо їх недопустимості. Тому, докази, отримані з порушеннями КПК України, можуть бути використані судом як допустимі, зокрема, коли ці порушення не є істотними та не вплинули на результат отриманих фактичних даних [13].

Ще один виняток – правило «виключення добросовісності» («good-faith exception») передбачає врахування суб'єктивного ставлення особи, яка вчиняє порушення при отриманні доказової інформації. Зокрема, генезу цієї концепції можна простежити у справі «Леон проти Сполучених Штатів» («US v. Leon») 1984 року, де ВС США констатував наступне: якщо поліція діє правомірно на підставі ордеру на проведення обшуку, який в подальшому визнається недійсним, оскільки виданий у зв'язку з судовою помилкою, то докази, знайдені в процесі цих слідчих дій слід вважати допустимими [14]. Таким чином, американська правозастосовна практика враховує суб'єктивний фактор, тобто наявність чи відсутність вини працівників правоохоронних органів при допущенні певних процесуальних помилок, котрі у свою чергу виступають критерієм допустимості доказів [15, с. 45-46].

Висновки. Концепція «плодів отруєного дерева» не є абсолютною та має певні винятки: правило «незалежного джерела», правило «неминучого виявлення», правило «очищення від бруду», правило «нешкідливої помилки» та правило «виключення добросовісності». Їх аналіз крізь призму рішень Верховного Суду (України), ЄСПЛ і Верховного Суду США дозволяє зробити висновок про те, що їх застосування потребує ретельного дослідження з врахуванням обста-

вин конкретної справи, оскільки їх необґрунтоване застосування може призвести до порушення прав і свобод особи у процесі кримінального провадження та до несправедливого судового розгляду в цілому. Водночас, проведений нами аналіз судової практики та наукових джерел дає підстави стверджувати, що, на відміну від самої концепції «плодів отруєного дерева», винятки із неї не характеризуються єдністю у сприйнятті та застосуванні як на прикладному, так і на доктринальному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Decision U.S. Supreme Court in case of Silverthorne Lumber Co., Inc. v. United States (1920) 251 U.S. 385. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/251/385>.
2. Decision U.S. Supreme Court in case of Nix v. Williams (1984) 467 U. S. 431 URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/467/431/>.
3. Яновська О.Г. Доктрина заборони використання «плодів отруєного дерева» та винятки з неї: судова практика Великої Палати Верховного Суду в кримінальних провадженнях. *Судово-юридична газета*. 2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/186447-doktrina-zaboroni-vikoristannya-plodiv-otruynogo-dereva-ta-vinyatki-z-neyi-sudova-praktika-velikoyi-palati-verkhovnogo-sudu-v-kriminalnikh-provadhennyakh>.
4. «Алахвердян проти України»: рішення Європейського суду з прав людини від 16.04.2019 р. (Заява № 12224/09). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e26#Text.
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.11.2019 р. у справі № 1-07/07. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101754409>.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.07.2021 р. у справі № 1-7/2010. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98327550>.
7. Дроздов О., Дроздова О. Доктрина «плодів отруєного дерева»: міжнародний історичний екскурс та національні реалії. *Закон і Бізнес*. 2020. URL: <https://zib.com.ua/ua/142094.html>.
8. «Светіна проти Словенії»: рішення Європейського суду з прав людини від 22.05.2018 р. (Заява № 38059/13). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-183124%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-183124%22]}).
9. Шило О.Г., Бабаєва О.В., Меркулов М.О. Доктрина неминучого виявлення в рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Светіна проти Словенії»: генеза та практика застосування. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. Вип. 38. С. 58–74.
10. Decision U.S. Supreme Court in case of Nardone v. United States (1939) 308 U.S. 338. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/308/338>.
11. «Сіянко проти України»: рішення Європейського суду з прав людини від 09.02.2020 р. (Заява № 52571/11). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f06#Text.
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 09.09.2020 р. у справі № 1-27/10. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91572019>.
13. Постанова Верховного Суду від 27.10.2021 р. у справі № 668/69/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100734860>.
14. Decision U. S. Supreme Court in case of United States v. Leon (1984) 468 U.S. 897. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/468/897>.
15. Панова А. В. Визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 226 с.

Додаток
Правові позиції Верховного Суду (України),
ЄСПЛ та Верховного Суду США
щодо винятків із концепції плодів отруєного дерева

Номер	Ідентифікуючі дані рішення	Суть правової позиції
1.	Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.11.2019 р. у справі № 1-07/07 	Велика Палата погоджується з позицією сторони захисту (пункт 10 цієї постанови) і вважає, що не ґрунтуються на дотриманні вимог кримінально-процесуального закону висновки судів у частині врахування як допустимих доказів винуватості ОСОБА_1 у вбивстві даних: явки з повинною заявника; протоколу відтворення обстановки і обставин події від за участю ОСОБА_1 як свідка; протоколу допитів заявника як підозрюваного й обвинуваченого та інших доказів (див. п. 49). Посилання на ці докази підлягають виключенню з судових рішень. Проте виключення з вироку й ухвали зазначених доказів не впливає на законність і обґрунтованість висновків суду в частині визнання ОСОБА_1 винуватим у вчиненні злочинів, за які його засуджено, кримінально-правової кваліфікації його дій та призначення покарання. Відповідні висновки ґрунтуються на сукупності інших доказів, зміст яких докладно наведено у вироку і які були досліджені в судовому засіданні. ретельно перевірені й оцінені судом відповідно до вимог статті 67 КПК 1960 року.
2.	Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.07.2021 р. у справі № 1-7/2010 	Таким чином, не відповідає нормам міжнародного права і національного кримінально-процесуального закону використання судами як доказів винуватості у злочинах ОСОБА_1 даних протоколу його явки з повинною, відібраної в результаті неспростованих фактів жорстокого поводження, в умовах порушення права на захист і позбавлення свободи у позапроцесуальний спосіб. Разом із тим, нівелювання доказового значення явки з повинною ОСОБА_1 не ставить під сумнів правильності висновків судів щодо визнання його винуватим у вчиненні розбою, умисного вбивства і замаху на вбивство за наведених у вироку обставин і кримінально-правової оцінки дій заявника. У цій справі покладені в основу вироку свідчення ОСОБА_3 та ОСОБА_2 як підозрюваних, показання в судовому засіданні потерпілої ОСОБА_6, свідка ОСОБА_9, результати експертних досліджень і дані всіх інших документів, крім протоколу явки з повинною ОСОБА_1, не мають ні прямого, ні опосередкованого зв'язку з установленнями ЄСПЛ порушеннями конвенційних прав заявника.
3.	Постанова Великої Палати Верховного Суду від 09.09.2020 р. у справі № 1-27/10 	Характер та результати слідчих дій за участю заявника та його захисника, під час яких були надані підтверджуючі та більш деталізовані свідчення щодо обставин та обстановки скоєння інкримінованих ОСОБА_1 злочинів, інші докази винуватості заявника свідчать про застосування процесуальних компенсаторних механізмів, які «очищують від бруду» порушення права заявника на захист у цій справі і дають підстави для повноцінного використання всієї сукупності отриманих доказів за винятком свідчень, наданих у явках з повинною ОСОБА_1 від 10 липня 2009 року.
4.	Постанова Верховного Суду від 08.12.2020 р. у справі № 686/19218/17 	Проте, як слідує з рішення Великої Палати Верховного Суду від 09 вересня 2020 року (справа № 1-27/10; провадження № 13-22зво20), необхідно здійснювати аналіз інших доказів винуватості особи щодо їх допустимості та дотримання прав учасників процесу при їх отриманні, що можуть відхилити про застосування під час досудового розслідування компенсаторних механізмів, які «очищують від бруду» порушення права особи на захист і дають підстави для повноцінного використання всієї сукупності отриманих доказів за винятком доказу отриманого з порушенням права особи на захист. В свою чергу, суд апеляційної інстанції не перевірів чи було ОСОБА_1 компенсовано його право на захист під час проведення наступних процесуальних дій за його участю та відповідних тверджень про наявність чи відсутність процесуальних компенсаторних механізмів не навів. Разом з цим, як слідує з матеріалів кримінального провадження, пред'явлення ОСОБА_1 для впізнання було проведено 17 серпня 2017 року з потерпілою ОСОБА_2 та свідком ОСОБА_3 без участі захисника, що підтверджується відповідними протоколами, наявними у матеріалах кримінального провадження. Проте апеляційний суд свої висновки про порушення права ОСОБА_1 на захист під час проведення даної процедури не вмотивував та не зазначив, як саме присутність захисника могла вплинути на зовнішність ОСОБА_1, яка є єдиною важливою обставиною для впізнання, а також як саме відсутність захисника під час проведення цієї слідчої дії могла позначитись на її результатах.
5.	Постанова Верховного Суду від 27.10.2021 р. у справі № 668/69/16-к 	Критерії визнання доказів недопустимими обумовлюють диференційований порядок вирішення питання щодо їх недопустимості: під час будь-якого судового розгляду у разі встановлення очевидної недопустимості доказу (ч. 4 ст. 87, ч. 2 ст. 89 КПК України) - у випадках, коли такі докази, отримані внаслідок істотного та очевидного порушення прав та свобод людини і їх недопустимість обумовлена такими обставинами, які у будь-якому випадку не можуть бути усунуті в ході подальшого судового розгляду; у нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення по суті (ч. 1 ст. 89 КПК України) - якщо при отриманні доказів допущено процесуальні порушення, які тягнуть інші порушення прав людини та потребують оцінки на підставі всієї сукупності доказів зумовлюють сумніви у достовірності здобутих відомостей та суд має вирішити питання щодо можливості усунення вказаного сумніву на підставі сукупності інших зібраних допустимих доказів.

6.	Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29.04.2020 р. у справі № 1-305/2009 	Застосування доктрини «плодів отруєного дерева» вимагає здійснення логічних операцій щодо встановлення джерела походження інформації, завдяки якій було здобуто кожен доказ, яким обґрунтовується судове рішення. Відділяючи докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотних порушень прав і свобод людини, встановлених рішенням ЄСПЛ, від доказів, отриманих з джерел не пов'язаних ані прямо, ані опосередковано із такою інформацією, суд з повноваженнями касаційної інстанції здійснює перевірку правильності правової оцінки обставин та допустимості кожного окремого доказу.
7.	«Светіна проти Словенії»: рішення Європейського суду з прав людини від 22.05.2018 р. (Заява № 38059/13) 	У даному випадку заявник зміг оскаржити законність проведення перевірки його мобільного телефону і допустимість відповідних доказів під час змагальної процедури в суді першої інстанції і у своїх доводах для апеляції. Його аргументи були розглянуті національними судами і відхилені в обґрунтованих рішеннях. Заявник не подав жодних скарг щодо процедури, по якій суди прийняли свої рішення щодо допустимості доказів (див. Биков, наводиться вище, § 95). Справді, суть його скарги полягає в незгоді з правовою оцінкою національних судів щодо допустимості доказів (див. пункт 40 вище), яка в основному ґрунтується на думці, що докази, отримані при незаконній перевірці або обшуку, але які були б неминуче виявлені навіть за відсутності такої перевірки, можуть бути допущені до кримінальної справи (див. пункт 29 вище). При цьому, дана незгода стосується питання тлумачення національного законодавства, що в основному має вирішуватися національними судами. Таким чином, Суд не робить ніякого висновку щодо відповідності «доктрини неминучого виявлення» вимогам Конвенції. Суд також зазначає, що, хоча і можливо, що дані, отримані незаконним чином із мобільного телефону заявника, відіграли певну роль на початковому етапі розгляду, що призвів до арешту заявника, вони не використовувалися як докази під час судового розгляду. Він зазначає, що засудження заявника ґрунтувалося на ряді інших інкримінуючих доказів, не пов'язаних із незаконно отриманими даними
8.	«Гефген проти Німеччини»: рішення Європейського суду з прав людини від 01.06.2010 р. (Заява № 22978/05) 	Заборона на використання будь-яким способом, що завдає шкоди обвинуваченому, інформації, отриманої з фактів, одержаних в результаті незаконних дій правоохоронних органів (так звана доктрина «плоду отруйного дерева»), міцно вкорінена в законодавстві, традиції Сполучених Штатів Америки (див., наприклад, Верховний суд США, № 82-1651, Нік проти Вільямса, рішення від 11 червня 1984 р., 467 US 431 (1984), с. 441 і далі). Однак докази мають бути виключені лише в тому випадку, якщо незаконність є безпосередньою причиною виявлення доказів. Іншими словами, доказ буде виключено, якщо можна показати, що «якби не» протиправна поведінка, він не був би знайдений. Правило виключення не застосовується, якщо зв'язок між незаконною поведінкою поліції та виявленням доказів настільки віддалений, що «очищує від бруду». (to dissipate the taint). Також, це, наприклад, випадок, коли поліція покладалася на незалежне джерело, щоб знайти докази або де докази неминуче були б виявлені, навіть якби не відбулося порушення будь-якого конституційного положення.
9.	«Леон проти Сполучених Штатів» (US v. Leon): рішення Верховного Суду США від 05.07.1984 р. 468 U.S. 897 	Якщо поліція діє правомірно, на підставі ордеру на проведення обшуку, який в подальшому визнається недійсним, оскільки виданий у зв'язку з судовою помилкою, то докази, знайдені в процесі цих слідчих дій слід вважати допустимими. Таким чином, ВС США сформував виняток «виключення добросовісності» (good-faith exception).
10.	«Сільверторн Ламбер Ко. проти Сполучених Штатів» (Silverthorne Lumber Co. v. United States): рішення Верховного Суду США від 26.12.1920 р., 251 U.S. 385 	Якщо докази отримані в результаті незаконних дій поліції, то це не означає, що отримані таким чином факти стають священними і недоступними. Якщо відомості про них отримані з «незалежного джерела», вони можуть бути використані, як і будь-які інші.

11.	<p>«Нікс проти Вільямса» (Nix v. Williams): рішення Верховного Суду США від 11.06.1984 р., 467 U.S. 431</p> 	<p>«Якщо звинувачення може встановити за переважними доказами, що інформація в кінцевому рахунку або неминуче була б виявлена законними засобами ... тоді для обґрунтування утримання від їх визнання допустимими існує так мало причин, що докази повинні бути прийняті. Все що менше цього, суперечить логіці, досвіду і здоровому глузду.</p>
12.	<p>«Нардон проти Сполучених Штатів» (Nardone v. United States): рішення Верховного Суду США від 11.12.1939 р., 308 U.S. 338</p> 	<p>Під час підтримання обвинувачення у федеральному суді докази, отримані завдяки прослуховуванню в порушення Закону про зв'язок 1934 року, є неприпустимими. Це стосується не лише самих перехоплених розмов, але, як наслідок, і доказів, отриманих завдяки використанню відомостей, отриманих в результаті таких розмов, проте повинен бути доведений причинно-наслідковий зв'язок між первинними незаконними доказами та похідними, однак в цій справі цей зв'язок став настільки ослабленим, що розвіяв тінь сумніву. Таким чином, ВС США вперше сформував виняток «очищення від бруду».</p>